

20th ICOM-CC Triennial Conference: Working Towards a Sustainable Past

18-22.09.2023, València, Hispaania

Tänu ICOM Eesti toetusele õnnestus meil 2023. a septembris külastada ICOM-CC ehk ICOM-i konserveerimise alakomitee 20. triennaal-konverentsi, mis seekord toimus Hispaanias Valencias. Pea terve nädala kestnud konverents oli konserveerimismaailma aasta tippsündmus, mis meelitas kohale osalejaid maailma eri paigust ja oli sedavõrd oodatud põhjusel, et kolme aasta tagune Pekingis toimuma pidanud konverents liikus pandeemia tõttu täielikult veebikonverentsiks. Nädala jooksul oli atmosfääris tugevalt tajuda suurt rõõmu taas kohtumistest ja mõttevahetustest – nii mitmegi esinemise jooksul mainiti seda korduvalt.

Futuristlik Palau de les Arts ja konverentsil osalejad

Konverentsi esimene päev leidis aset muljetavaldava arhitektuuriga Valencia kultuurimajas (*The Palau de les Arts Reina Sofía*, arhitekt *Santiago Calatrava*), kus toimus konverentsi avatseremoonia ning *key note*-loengutega häälestati konverentsi teemale – „*working towards a sustainable past*“, - liikudes kestliku mineviku poole. Selle valguses olid avapäeval peaesinejateks kutsud kõnelema Luis Monreal ja Sophia Labadi, kel mõlemal on tulnud oma karjääri jooksul väga laiahaardeliselt tegeleda maailmapärandi kaitsmise ja konserveerimise küsimustega. Avaettekannetele järgnenud panelistide vahelises diskussioonis jäi kõlama ühehäälselt teada-tuntud mõte, et pärandiga seotud küsimustes peab suurenema nende ring, kes teemaga tegelevad. Oluline on avalikkuse ja ühiskonnagruppide kaasamine, et suureneks soov kultuuripärandit hoida ja seeläbi ka kaitsta, et esile ei tuleks vaid väikse grupi (tihtipeale mitte objektiivsed) ideed ja arusaamad.

Avapäeva paneeldiskusioon ja ICOM-CC juhatuse üldkogu

Edasised päevad kulgesid Valencia polütehnilise ülikooli (UPV) linnakus, kus programm oli jagatud viide paralleelselt toimuvasse paneeli. Ülikooli *campus* oli muljetavaldavalt suur ja esimestel päevadel nõudis konverentsiruumide vahel navigeerimine omajagu pingutust. Vastavalt huvidele üritasime sessioonide teemad omavahel enam-vähem ära jagada, et oleks võimalik rohkematest ettekannetest osa saada. Sellest hoolimata oli programm väga intensiivne ja raskeid valikuid, mida kuulata ja millega tutvumine artikli tasemel jätta, teha väga keeruline. Suuremas jaos õnnestus osaleda maalide konserveerimise, moodsate materjalide, preventiivse konserveerimise, teooria ja eetika teemaplokkides. Põnevaid ettekandeid jagus kõikidesse sessioonidesse ja materjale, mida konverentsi järgselt läbi töötada, on samuti hulganisti. Tervikprogrammiga on võimalik tutvuda järgneval veebilehel: <https://icom-cc2023.org/programme/>.

Konverentsi katusteemale - jätkusuutlikkusele - oli ettekanneti lähenetud väga erinevalt: arutleti materjalide ja tehnoloogiate ajale vastupidavuse ja "rohelisemate" materjalide kasutusele võtmise üle ning varasemate tehniliste uuringute taaskasutamisest uute avastuste tegemisel ja tutvustati konserveerimisprotsesse, kus jagus vastupidavust aastakümnete jagu, et leida just parim ja jätkusuutlikum lahendus konkreetse teose seisukohast. Kliimaküsimused said samuti laiemat tähelepanu, olgu need siis muuseumide vaheliste laenude küsimuses eri kliimatsioonide vahel või süsinikujalajälje ja energiatarbimise vähendamise ja rangete kliimanõuete õgvendamise teemadel. Palju räägiti Bizot' protokollist ja kokkulepetest, millele on ühelt poolt juba ammu alla kirjutatud, kuid mida paljudes muuseumides ei ole erinevatel põhjusel endiselt käiku võetud. Lühikese kokkuvõtte käigus on raske kõike meeldejäädavat sõnadesse panna, aga olulise mõttena tuleks kaasa võtta ka jätkusuutlikkus inimressursi seisukohast – säästlik suhtumine töötemposse ja kasutatava aja suhtes, - kõike ei saa ja võibolla ka ei pea jõudma ning suutma, ressursse tuleb hoolikalt planeerida.

Preventiivse konserveerimise paneeli ettekanne

Üks sisukamaid konverentsi sessioone oli viimase päeva vestlusring, mis võttis panelistide ja osalejate kaasabil kokku konverentsil kajastatud teemad ning samaga avati arutlusring publikule, kes võis kommenteerida, mis võiksid ja peaksid olema ICOM-CC edasised arengud ja suunad. Arutelul kostis mitmeid kriitilisi noote eurotsentrilisuse, konverentsi ametliku keele (inglise) ja selle osas, kui kestlik on selliseid suurkonverentse korraldada majanduslikult hästikindlustatud Euroopas, kuhu mitmed vähemkindlustatud maadest pärit delegaadid peavad reisima kauge maa tagant. Kostis ka kriitikat, et konverents ei leidnud aset veebis ja kohapeal paralleelselt, mis oleks võimaldanud palju suuremal hulgal osalejatel selles kaasa lüüa. Ühe lahendusena pakuti välja, et järgmine konverents võiks olla nn hübriid, kus osalemine on võimalik nii kohapeal kui ka veebis, või lausa mitmeid lokaalsed konverentsid, mis oleksid omavahel veebi teel ühenduses.

Korduvalt tuli selles sessioonis taas mainimisele ka jätkusuutlikus inimeste ehk konservaatorite vaatest, - kuidas tagada sotsiaalne jätkusuutlikus erialaselt. Konservaatori eriala on äärmiselt mitmekülgne – konservaatori baasharidus nõuab häid teadmisi mh materjalide spetsiifikast, töövõtetest ja (kunsti)ajaloost. Tänapäevases poliitiliselt ärkas kontekstis on muuseumide roll pärandi mõtestamisel märksa suuremgi kui varem ning konservaatoritele langeb lisaks ka roll olla vahendaja muuseumi ja kogukonna vahel, töötada omamoodi psühholoogina – roll areneb, laieneb ning ootused muutuvad kõrgemaks. Selline (ajakulukas) ettevalmistus on majanduslikult võimalik vähestele ja me peaksime seda ebamugavat tõde ning privileegi tunnustama ja püüdma leida viise toetada ka vähekindlustatud taustaga inimeste pürgimist erialale. Kuna publikust kostis kriitikat ka osalemistasu kalliduse kohta, toodi välja, et selliste tasude korral kaob ka publiku mitmekesisus ning osalema jäävadki peamiselt hästikindlustatud lääneriigid. Publiku seas läbi viidud küsitluse käigus, kus tõstatati küsimus kui paljud tunnevad kedagi, kes on pidanud ametist või erialast loobuma palgataseme tõttu, tõstsid enamus saalis viibijaid käe. Oluline selle konverentsi kontekstis oli mitmete noorte spetsialistide osalemine ettekannetega ning sõnavõttudega – nende hääl on varasemalt olnud vaiksem, kuid ilmselt on kaasa aidanud ka konverentsi teema, mis võimaldas just nooremal põlvkonnal oma hääl kuuldavaks teha ning ja kõnealusel paneeldiskussioonil olidki häälekaimad just noorema

põlvkonna konservaatoreid. Teemasid, mida arutati, oli väga mitmeid ja kahjuks aja tõttu jäid nii mõnedki mõtted õhku rippuma – rõõm oli tõdeda, et ICOM-i liikmed passiivsusega silma ei paista!

Lisaks intensiivsele konverentsiprogrammile kaasnes ka korraldajate poolt organiseeritud muljetavaldav n-ö vaba aja programm, mis hõlmas erinevaid külastusi mäluasutustesse ja konserveerimisinstituutidesse. Kui mõned esile tuua, siis võimalik oli osaleda San Nicolás kirikus 16.-18. sajandi muusika kontserdil ning samuti suurejoonelisel konverentsi õhtusöögil Valencia rannalähistel kuurorthotellis. Vabas vormis suhtlused on alati meelde jäävad – seekord sattusime ühte lauda konservaatoriga Taanist, tekstiilikonservaatoriga USAst ning tekstiilikonserveerimise tudengitega Abegg sihtasutusest. Oli põnev kuulda nii nende erialastest saavutustest, eesmärkidest kui väljakutsetest.

Meeleolukas konverentsi õhtusöök

Tänu ICOM Eesti toetusele õnnestus Eesti Kunstimuuseumi poolt osaleda konverentsil kolmel inimesel. Eestit esindasid lisaks veel Tartu Kunstimuuseum ning Eesti Kunstiakadeemia, kelle delegaat oli pälvinud konserveerimisvahendite firma Deffner&Johanni reisistipendiumi. Konverentsi lõpuhetkedel oli tal ka ühena kolmest austav ülesanne välja loosida Deffner&Johanni õnneloos, mis küll paraku seekord oma teed Eestisse ei leidnud – ehk naeratab õnn meie järgmisel korral!

San Nicolás kiriku kontsert ja rõõmsad osalejad Eesti Kunstimuuseumist

Oleme väga tänulikud, et meil õnnestus niivõrd olulisel konservaatorite ja pärandihoidjate kohtumisel osaleda!

Kaisa-Piia Pedajas

Helen Volber